

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2026. № 3. ISSN 2307-2105

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.3.113>

УДК 330.101:338.24

T. M. Fertikova,

к. е. н., доцент кафедри економіки та підприємництва,

Чорноморський національний університет ім. П. Могили

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6372-5522>

ВПЛИВ НАУКОВЦІВ-ЕКОНОМІСТІВ НА ДЕРЖАВНУ ЕКОНОМІЧНУ ПОЛІТИКУ: РЕТРОСПЕКТИВА І СУЧАСНІСТЬ

T. Fertikova,

PhD in Economics, Associate Professor, Department of Economics and Business,

Petro Mohyla Black Sea National University

THE INFLUENCE OF ECONOMISTS ON STATE ECONOMIC POLICY: RETROSPECTIVE AND CONTEMPORARY

Економічна наука, особливо з часів виокремлення макроекономіки в самостійну галузь досліджень, є безперечним теоретичним підґрунтям для державної економічної політики. У даному дослідженні проаналізовано досвід успішної співпраці політиків та науковців, яка дозволяла вирішувати економічні проблеми, актуальні на окремих етапах розвитку національних

господарств протягом ХХ ст.. Охарактеризовано участь науковців-економістів у розробці та реалізації відомих курсів економічних реформ Фр. Рузвельта, Л. Ерхарда, Р. Рейгана, М. Тетчер, яка полягала не лише в обґрунтуванні заходів, що були здійснені, але і в критичній їх оцінці. Розглянуто сутність та роль Вашингтонського консенсусу у ринковому реформуванні економіки України, що є дискусійним прикладом застосування теоретичної концепції як базису для економічної політики. Виявлено, що в Україні вчені-економісти здійснюють масштабну дослідницьку діяльність, результати якої певною мірою використовуються у здійсненні державного економічного регулювання. Втім, на прикладі політики у сфері дерегулювання бізнесу доведено, що ефективність здійснюваних заходів є низькою. На наш погляд, більш послідовна, конструктивна та цілеспрямована взаємодія політиків та науковців є фактором потенційно вищої ефективності державної економічної політики.

Economic science, especially since the separation of macroeconomics into independent field of research, is an indisputable theoretical basis for state economic policy. This study provides examples of successful macroeconomic regulation, outstanding reform courses, in the development of which scientists directly or indirectly participated. The role of the Brain Trust, team of consultants, in the justification of the New Deal of F. Roosevelt in the USA is determined. The influence of J. M. Keynes on the economic policy of Great Britain, the USA and decisions in the field of international economic regulation is reviewed. The policy of reforming the German economy after World War II by L. Erhard in its connection with the scientific and teaching activities of this politician is characterized. The connection between the concepts of supply-side economics, monetarism and the reforms of R. Reagan and M. Thatcher is determined. The essence and role of the Washington Consensus in the market reforming of the Ukrainian economy is considered. The experience of practical implementation of the relevant principles proves that any theory does not ensure the achievement of the desired result without taking into account the underlying conditions of its

application, current problems and desired goals. It has been revealed that in Ukraine, economists carry out large-scale research activities, the results of which are to some extent used in the implementation of state economic regulation. The participation of scientists in substantiating the monetary policy of the National Bank of Ukraine is more obvious. To a lesser extent, the influence of scientists on the economic policy of Ukrainian governments is traced. For years, the state has been taking measures and announcing intermediate results in solving economic problems, without achieving the final goals. This proves that political conjuncture factors have a greater influence on economic policy than the economic problems and scientifically substantiated ways of solving them comprehensively. Since the Revolution of Dignity, the need for tax optimization, combating the shadow economy and corruption, increasing the efficiency of management of the state sector of the economy, improving business conditions, ensuring European integration, etc. have remained relevant for the country's economy. In our opinion, more consistent, constructive, and purposeful interaction between politicians and scientists could be a factor in higher efficiency of state economic policy.

Ключові слова: державна економічна політика, економічна наука, науковці-економісти, політики.

Keywords: state economic policy, economic science, economists, politicians .

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Економічна теорія є суспільною наукою, тож її еволюція, проблематика перебувають під впливом тенденцій розвитку соціуму. З одного боку, науковці, виходячи з власних уподобань, визначають процеси, явища, які, на їх думку, є цікавими та важливими для дослідження, з іншого – поява нових форм економічних відносин, кризові явища стимулюють науковий інтерес до виявлення їх причин, наслідків, закономірностей та способів адаптації. Економічне знання постійно розвивається, оновлюється та взаємодіє з практикою господарювання. Науковці реагують на виклики, пропонуючи теоретичне

підґрунтя для прийняття раціональних рішень, а також випереджають дійсність, розробляючи моделі економічних відносин, які можуть бути впроваджені в життя.

Економіка почала виконувати прагматичну функцію задовго до того, як з'явилася в якості самостійної науки, і однією з ранніх форм її самоствердження була розробка рекомендацій щодо здійснення державного регулювання господарства. На сучасному етапі розвитку економічна наука характеризується різноманіттям напрямків досліджень, що стосуються ступеня, методів, інструментів державного економічного регулювання. Втім, державний апарат далеко не кожної країни може похвалитися розробкою і впровадженням цілеспрямованого, теоретично обґрунтованого економічного курсу. Це пов'язано з інерційністю політичних інституцій, орієнтацією політиків на досягнення швидкого ефекту від прийнятих економічних рішень, лобіюванням інтересів окремих суспільних груп, необізнаністю з сучасними теоретичними підходами або неспроможністю обрати пріоритетний серед множини альтернатив. Отже, з одного боку, в наукових та освітніх закладах здійснюється дослідницька діяльність у сфері економіки, яка фінансується, в тому числі, з державного бюджету, з іншого, державна економічна політика може бути мало пов'язана з рекомендаціями, напрацьованими в теорії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема взаємозв'язку між напрацюваннями в теорії та їх використанням при досягненні прагматичних цілей державної економічної політики висвітлюється в дослідженнях, присвячених окремим науковцям або школам, видатним урядовцям та їх економічним курсам. Виявляється загальний вплив теоретичних розробок на практику, аналізується фактична чи потенційна користь від наукових концепцій, як, наприклад, у роботі Ключковської В. О. та Ключковського О. В. [1]. В дослідженнях економічних стратегій розвитку окремих країн світу пояснюється сутність теорій, які стали їх підґрунтям. Так, робота Супрун Н. А. присвячена ресурсам і механізмам повоєнного

відновлення Західної Німеччини, у зв'язку з чим аналізуються ідеї Фрайбурзької школи неолібералізму та їх практичне застосування [2], а в статті Плешакової Н. А. та Лялькіного О. С йдеться про теоретичні концепції, на засадах яких здійснювалася економічна політика М. Тетчер [3]. Інформацію про співробітництво науковців та політиків можна знайти в біографічних матеріалах, присвячених відомим особистостям. Але питанню взаємодії економічної теорії і практики в Україні в сучасних умовах приділяється недостатньо уваги. Наявні близькі за тематикою дослідження, присвячені становленню економічних шкіл в Україні, наприклад, стаття Скиби М. В., в якій висвітлюються досягнення сучасних представників інституційного напрямку [4].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даного дослідження є оцінка ступеня впливу діяльності вчених-економістів на державну економічну політику в Україні. Серед завдань – аналіз історичних фактів взаємодії теоретиків та практиків у сфері державного регулювання економічних процесів в окремих країнах протягом ХХ ст., визначення напрямків співробітництва науковців і політиків у сфері державного економічного регулювання в Україні.

Використано такі методи дослідження: історичного аналізу та абстрагування – для виявлення особливостей застосування окремих наукових концепцій у державній економічній політиці, синтезу – для узагальнення форм та наслідків співпраці вчених-економістів та політиків, взаємодії економічної науки та практики державного регулювання, порівняння – для оцінки результативності співпраці науковців та урядовців.

Виклад основного матеріалу дослідження. З перших спроб осмислення господарської практики у стародавні, середньовічні часи філософи, державні чиновники намагалися обґрунтувати ті чи інші способи участі держави в економічних процесах. З часом міркування щодо управління господарством набули ознак наукового знання, з'явилися економічні школи, і представники кожної з них висловлювали погляди на

необхідність і масштаби державного економічного регулювання. Не дивлячись на варіативність таких поглядів, взаємодія економічної теорії і економічної політики посилювалася в тому сенсі, що фактичне державне втручання або невтручання підкріплювалося певною теоретичною концепцією. В ХХ ст., коли макроекономіка виокремилася в самостійний напрям економічної науки, теоретичні концепції стали безпосередньо використовуватися як підґрунтя для економічної політики держави, особливо під час криз, які активізували потребу у проведенні економічних реформ. Хоча є і приклади, коли державна практика управління та певна економічна концепція, що базувалися на схожих ідеях, насправді існували паралельно.

Так, «Новий курс» Фр. Рузвельта, запроваджений в США з 1933 р., передбачав реформи, які сприяли збільшенню масштабів державного регулювання, що відповідає теоретичній концепції Дж. М. Кейнса. Під час реалізації «Нового курсу» держава реалізовувала програми боротьби з безробіттям, підтримки фермерських господарств, мотивувала підприємства узгоджувати ціни та обсяги виробництва, умови найму і оплати праці, здійснювала інвестиції в розбудову інфраструктури [5]. При цьому не можна стверджувати, що теорія ефективного попиту Кейнса стала підґрунтям для Нового курсу, або Новий курс посприяв становленню кейнсіанських ідей. Президент і вчений діяли, спираючись на власне розуміння практичних проблем та теоретичних закономірностей, хоча Кейнс слідкував за реформами в США, про що свідчить публікація його відкритого листа до Рузвельта в Нью-Йорк Таймс [6], їх особиста зустріч за два роки, а також особистий лист Кейнса Президенту, в якому вчений виклав свої погляди на фактори відродження американської економіки [7].

На батьківщині видатний економіст періодично працював в урядових структурах, зокрема, в якості представника Британського казначейства брав участь в Паризьких мирних переговорах в 1919 р., представляв Британію на Бреттон-Вудській конференції. В Парижі думку Кейнса щодо необхідності створення міжнародного фонду для відбудови економіки Німеччини замість

репарацій було проігноровано, але його ідея щодо керованої міжнародної валютної системи була втілена в Бреттон-Вудській концепції. Крім того, Дж. Кейнс безпосередньо консультував британський уряд під час II Світової війни, і його поради щодо фіскальних та монетарних заходів враховувалися при здійсненні державної економічної політики [8].

Фр. Рузвельт також співробітничав з науковцями. Під час його виборчої кампанії було утворено «Brain Trust», раду консультантів, до складу якої залучили професорів Колумбійського університету Р. Тагвелла, А. Берлі, Р. Молі. Вони зробили свій внесок у розробку Нового курсу, хоча пізніше Молі став одним з критиків політики Президента [9].

В післявоєнний період концепція Дж. Кейнса стає мейнстрімом в економічній теорії і практиці. Кейнсіанство, як економічна школа, налічує десятки вчених, що отримали світове визнання, та незліченну кількість не таких відомих науковців і практиків. Здійснення антициклічної політики через управління бюджетними доходами і витратами, підтримка низьких відсоткових ставок під час криз, а загалом, збільшення участі держави в економічних процесах та активніше їх регулювання стали принципами державної економічної політики розвинутих країн до кінця 60-их років XX ст.. Відомим представником неокейнсіанства, який працював як урядовий консультант, а також здійснював вплив на державну політику через наукові роботи та звіти, будучи професором Гарвардського університету, є А. Хансен [10].

Німецький міністр економіки, а згодом канцлер ФРН Л. Ерхард прийшов в політику, маючи значний стаж викладацької та дослідницької діяльності. В 1927 р. він почав викладати в Коледжі економіки в Нюрнберзі, а також розпочав роботу в редакційних колегіях журналів «Економічна преса» та «Маркетинг і споживання». Вже в цей період діяльності він виступав як ліберальний економіст, захищав інтереси малого і середнього бізнесу, вважав конкуренцію невід'ємною рисою функціонування ефективного ринку та висловлювався проти практики утворення картелів,

запровадженої нацистами. Ці наукові переконання було покладено в основу економічної політики Ерхарда, яка сприяла формуванню в Німеччині соціально-орієнтованої моделі змішаної економіки та забезпечила відносно швидку відбудову зруйнованого війною господарства. В 1945 р. Л. Ерхард став Міністром економіки другого Баварського уряду (американська зона окупації), в 1948 р. - директором з економіки об'єднаної американо-британської зони, а з 1949 р. працював в усіх урядах канцлера ФРН К. Аденауера, до часу власного обрання на посаду канцлера [11].

А. Лаффер, один з творців економіки пропозиції, мав безпосереднє відношення до розробки економічних реформ президента Р. Рейгана. В 70-их рр. науковець працював консультантом міністрів фінансів Дж. Шульца і В. Саймона. В 1970-1972 рр. він перебував на посаді головного економіста в Адміністративно-бюджетному управлінні, а у 80-их рр. був членом Консультативної ради з питань економічної політики президента Р. Рейгана. З 1967 р. Лаффер викладав в Чиказькому університеті, а з 1976 – в Університеті Південної Каліфорнії [12]. Засновуючись на положеннях неоконсервативного напрямку та, зокрема, економіки пропозиції, урядом Р. Рейгана було взято курс на боротьбу з інфляцією та лібералізацію економіки: було знижено ставку податку на доходи фізичних осіб, запроваджено податкові пільги на заощадження та відрахування на внески на індивідуальні пенсійні рахунки (IRA), знижено корпоративні податки, зменшено державні витрати, в тому числі на соціальне забезпечення [13].

Подібну політику в цей період часу проводив британський уряд під керівництвом М. Тетчер. З метою зменшення дефіциту державного бюджету в 1980 р. було розроблено план скорочення публічних видатків. Одночасно зменшити рівень податкового навантаження не вдалося, навпаки, у 1981 р. було запроваджено нові податки на доходи нафтовидобувних компаній та доходи банків, але з 1983 р. почалося поетапне зниження граничної ставки податку на доходи фізичних осіб та корпоративного податку. Також уряд М. Тетчер розпочав масштабну приватизацію, яка стала і джерелом доходів до

державного бюджету, і способом скорочення витрат на фінансову підтримку нерентабельних підприємств. В 1981 р., коли спроба коригування і державних витрат, і податків в бік зниження призвела до загострення бюджетної кризи, 364 економісти направили до уряду Тетчер відкритого листа з гострою критикою її економічної політики. Автори листа попереджали про ризик поглиблення депресії, якщо уряд і надалі буде притримуватися принципів теорії монетарної школи. З іншого боку, лауреати Нобелівської премії з економіки Фр. фон Гаек та М. Фрідмен, який є видатним представником школи монетаризму, британський науковець П. Мінфорд та кілька інших вчених висловили підтримку економічного курсу консерваторів. М. Тетчер цілеспрямовано впроваджувала заходи з лібералізації економіки Великої Британії, що сприяло виведенню її з кризового стану [14].

В 1989 р., коли вже можна було оцінити ефективність реформ на принципах неолібералізму в США та Британії, з'явилося поняття «Вашингтонський консенсус» (ВК), як сукупність базових інструментів неоліберальної економічної політики. Вони стосувались бюджетно-податкової політики, процентних ставок і валютного курсу, торговельної політики, приватизації і дерегуляції, прямих іноземних інвестицій та захисту прав власності [15]. Використання цих принципів як орієнтирів при здійсненні ринкових реформ в Україні доводить, що будь-яка теорія, якою б цілісною та обґрунтованою вона не була, не забезпечує досягнення бажаного результату без врахування висхідних умов її застосування, актуальних проблем та бажаних цілей. В 90-их рр. економіка України потерпала від кризових явищ, пов'язаних з тривалим функціонуванням на засадах командної економічної системи, зміною кон'юнктури та розривом ланцюгів постачання-збуту, труднощами розбудови нової інституційної системи. Тож дотримання багатьох з принципів Вашингтонського консенсусу сприяло поглибленню системної кризи або було неможливим. Дж. Стігліц - один з перших критиків політики, заснованої на принципах ВК, зазначаючи як її

обмеженість для країн з нерозвинутими ринковими інституціями, так і загалом недостатню увагу до функцій держави. І навіть оновлений перелік принципів ВК не сприяє формуванню збалансованої структури виробництва, забезпеченню достатнього обсягу внутрішніх та зовнішніх інвестицій та досягненню високого рівня життя населення [15].

Отже, ретроспективний погляд на проблему дослідження дозволяє виявити чимало прикладів успішної взаємодії між теоретиками та практиками у сфері державного економічного регулювання, хоча сама по собі така взаємодія не є гарантією успішного вирішення актуальних економічних проблем. Науковці залучаються до консультаційних органів або безпосередньої роботи на державних посадах, теоретичні розробки видатних науковців опосередковано використовуються при розробці практичних заходів завдяки зусиллям освічених посадовців. Але від політичних сил, які перебувають при владі, залежить, які саме теоретичні концепції будуть обрані як базові для стратегії економічного розвитку, в яких масштабах і формах буде відбуватися співробітництво з прихильниками тих чи інших теорій, що в кінцевому підсумку впливає на інструменти та ефективність державного регулювання.

В процесі історичного аналізу можна апелювати до досвіду роботи визнаних науковців та звертатись до економічних подій, наслідки яких є усвідомленими та оціненими. Проаналізувати поточну ситуацію у сфері співробітництва науки і практики державного регулювання дещо складніше, оскільки її результати є не настільки очевидними. Тим не менше, визначимо, в якій мірі в Україні на керівні державні посади залучаються люди із досвідом здійснення наукової діяльності, в яких формах здійснюється співпраця держави з науковцями і які це має наслідки для державного економічного регулювання.

Національний банк України, відповідальний за здійснення монетарної політики, судячи по формальним критеріям, інтегрує наукову роботу у повсякденну діяльність. З 1994 р. НБУ забезпечує видання науково-

практичного журналу «Вісник НБУ». У складі департаменту монетарної політики та економічного аналізу, департаменту фінансової стабільності працюють співробітники банку та запрошені дослідники з іноземних закладів вищої освіти, що займаються науковою роботою у сфері монетарної економіки, макроекономіки, міжнародної економіки, економетрики, структурного моделювання тощо. Результати цих досліджень публікуються як на сайті НБУ, так і в різноманітних наукових виданнях, і НБУ забезпечує доступ до даних публікацій. Слід зазначити, що на сайті банку регулярно презентуються огляди цілей, ключових рішень, проблем і досягнень у сфері монетарної політики, банківського регулювання, надаються підсумкові звіти, результати кон'юнктурних опитувань, що також є результатом налагодженої наукової роботи. З 8-и Голів НБУ, що змінилися на посаді з 2010 р. до поточного часу, четверо мали ступінь кандидата економічних наук і один (нинішній голова НБУ) – ступінь кандидата юридичних наук [16].

Припускаємо, що організована наукова діяльність НБУ впливає на результативність монетарного регулювання. Зокрема, політика банку під час повномасштабної війни має безперечні досягнення: швидке реагування на дестабілізаційні чинники на початку війни, сприяння стабільній роботі банківської системи, утримання інфляції до 10% в 2023, 2025 рр.. Окремі аспекти діяльності регулятора піддаються критиці, зокрема, політика високих кредитних ставок, розширення валютного дефіциту та вихід рівня інфляції за цільові 5% [17]. Але не дивлячись на дискусійність рішень та досягнень українського центробанку, можна відзначити послідовне дотримання обраної монетарної стратегії та її обґрунтованість.

Безпосередня участь науковців в роботі українського уряду є не настільки очевидною, як в роботі НБУ. Хоча четверо з восьми осіб, що побували на посаді прем'єр-міністра України за період 2010 – 2026 рр., мали науковий ступінь кандидата економічних наук, жодний український прем'єр не може похвалитися активною науковою діяльністю після його здобуття. За цей же період часу на посаді міністра економіки змінилося 13 осіб, з них

четверо мали безпосереднє відношення до економічної науки (ступінь кандидата чи доктора економічних наук, здійснення наукової діяльності). Серед заступників нинішнього міністра економіки один має ступінь кандидата юридичних наук. З 9-и осіб, що обіймали посаду міністра фінансів за цей час, троє мали науковий ступінь. Серед заступників нинішнього міністра один має науковий ступінь кандидата економічних наук [18].

Економісти-науковці нечасто потрапляють на керівні посади в уряді, але наукові установи, організації країни проводять масштабну наукову роботу, результати якої мали б використовуватися при здійсненні державного економічного регулювання. Зокрема, до відділення економіки НАН України входить десять наукових установ, кожна з яких виконує дослідження, важливі для здійснення макроекономічної політики. Наприклад, Інститут економіки та прогнозування НАН України здійснює науково-експертну діяльність, виконану на замовлення та в інтересах Офісу Президента України, КМУ, комітетів ВРУ, Міністерства економіки, Міністерства фінансів, Міністерства освіти і науки, за завданнями НБУ та НАН України [19]. Подібну роботу виконують не лише державні науково-дослідні установи, але і незалежні аналітичні центри та заклади освіти. Так, про «досвід участі у формуванні національної економічної політики та стратегій», активну співпрацю з урядом заявляє Інститут економічних досліджень та політичних консультацій [20], про співпрацю з урядом, НБУ та міністерствами, «участь у підготовці та оновленні стратегії регіонального розвитку, стратегії охорони здоров'я, стратегії розвитку малого та середнього бізнесу, інвестиційної стратегії, а також у процесі перегляду Угоди про асоціацію між Україною та ЄС» наголошується на сайті аналітичного центру при Київській школі економіки KSE Institute [21]. У звіті Співки економістів України за 2024 р. йдеться про фундаментальні і прикладні дослідження, що здійснюються у різних сферах економіки, конференції і форуми, наукові публікації та інші види робіт, що виконуються членами Співки та результати яких можуть бути використані на державному та регіональних рівнях [22].

Отже, у сфері економіки, макроекономічної політики здійснюється потужна наукова робота. При цьому відсутній явний зв'язок між певною теоретичною концепцією, відповідною науковою школою та урядовою політикою в сфері економічного регулювання протягом хоча б кількарічного періоду часу.

Урядовці, що займають посаду очільника КМУ, в перелік програмних цілей зазвичай включають економічні. Наприкінці термінів перебування на посадах стає очевидним, що заплановане не реалізовано в повному обсязі, хоча зроблено окремі кроки у напрямку реформування тих чи інших сфер економічних відносин.

Наприклад, у сфері дерегулювання бізнесу урядом А. Яценюка було заплановано скорочення кількості податків, зменшення ЄСВ з метою детінізації заробітних плат. Кількість податків, як і розмір ЄСВ, дійсно було зменшено, хоча очікуваної детінізації ринку праці не відбулося. Наступний уряд В. Гройсмана (2016 – 2019 рр.) запланував «очищення регуляторного поля від незаконних та неактуальних актів, дерегуляцію в ІТ-секторі», інші заходи, актуальні для окремих видів бізнесу. В 2019 р. під час короткого терміну прем'єрства О. Гончарука було розроблено «План заходів щодо дерегуляції та покращення бізнес-клімату». У 2021 р. Д. Шмигаль, трохи більше ніж за рік після свого призначення на посаду очільника уряду заявив, що «за останні чотири роки в межах дерегуляції скасовано приблизно 1 200 неактуальних нормативно-правових актів, які негативно впливали на бізнес-клімат в країні». За час його перебування на посаді прем'єр-міністра (до 2025 р.) періодично оголошувалося про скасування сотень регуляторних інструментів [23]. В підсумку за 11 років відбулося спрощення окремих адміністративних процедур, особливо завдяки цифровізації державних послуг, але значення Індексу інвестиційної привабливості від Європейської бізнес-асоціації за 2025 р. склало 2,7 балів з 5-и можливих, що відповідає рівню 2014 р. [24]. Зрозуміло, що бізнес-клімат залежить не лише від якості державного регулювання бізнесу, і в умовах війни є безліч об'єктивних

факторів, які його погіршують, але радикального прориву у сферах податкового, митного, судового регулювання та інших складових Індексу, не відбулося за весь час реалізації оголошеного курсу на дерегуляцію.

З часів Революції гідності для економіки країни залишаються актуальними необхідність податкової оптимізації, боротьба з тіньовим сектором економіки та корупцією, підвищення ефективності управління державним сектором економіки, поліпшення умов ведення бізнесу, забезпечення євроінтеграції тощо. Держава протягом років вживає заходів і оголошує про проміжні результати вирішення економічних проблем, не досягаючи кінцевих цілей. Отже, політичні кон'юнктурні чинники здійснюють на економічну політику більший вплив, ніж потреби економіки та науково обґрунтовані шляхи комплексного їх вирішення. Здійснюючи державну економічну політику урядовці часто діють ситуативно, намагаючись реагувати на поточні виклики, вдаються до популістських рішень, концентруються на заходах, які не суперечать усталеній системі інституцій. Якщо в останні роки відсутність цілеспрямованого довгострокового вектору розвитку частково пояснюється невизначеністю і проблемами військового часу, то до повномасштабного вторгнення – пріоритетністю політичних розрахунків над економічними завданнями, відносно нетривалим терміном перебування політиків на ключових постах в уряді (прем'єр-міністрів, очільників міністерств), слабкою координацією дій гілок влади, недостатнім професіоналізмом урядовців, відсутністю політичної волі щодо послідовного здійснення визначеного довгострокового економічного курсу, сталістю інституційних норм, що визначають можливості впливу на економіку шляхом державного регулювання. Тому вважаємо, що більш конструктивне співробітництво між науковцями та політиками, що посідають керівні посади в органах влади, може бути фактором підвищення результативності останніх у здійсненні економічних реформ. Політики мають бути зацікавлені в комплексній, послідовній взаємодії з авторитетними вченими, які своїми науковими розробками

підтверджують розуміння поточних економічних проблем і шляхів досягнення важливих для країни економічних цілей.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. В історії ХХ ст. є чимало прикладів успішного макроекономічного регулювання, видатних реформаторських курсів, здійснення яких зазвичай пов'язують з іменами президентів, прем'єр-міністрів або інших політиків. Але теоретичне обґрунтування таких реформ найчастіше здійснюється науковцями, які безпосередньо залучаються до команд урядовців або опосередковано, завдяки своїм науковим розробкам, впливають на економічну політику держави. Звісно, співробітництво науковців і практиків на рівні макроекономічної політики не завжди призводить до однозначних позитивних наслідків. Деякі теоретичні концепції допомагають вирішити актуальні економічні проблеми в одних країнах і терплять фіаско при випробовуванні їх на практиці в інших. Так чи інакше, вчені-економісти, що займаються фундаментальними та прикладними дослідженнями, роблять державне управління економікою теоретично обґрунтованим. Завдяки їх зусиллям урядовці отримують альтернативні сценарії економічного управління та мають змогу прогнозувати наслідки їх реалізації. В Україні також ведеться активна наукова робота у сфері економічних досліджень. Формально науковці мають достатньо можливостей для теоретичного обґрунтування, обговорення, оцінки економічної політики держави та внесення пропозиції. Із залученням науковців розробляються стратегічні документи та тактичні заходи з регулювання різних сфер економічних відносин. При цьому очільники українських урядів з часів Революції Гідності можуть похвалитися окремими успішними реформами або певними кроками у їх здійсненні, але жоден з них не забезпечив повної реалізації навіть власної економічної програми, вже не кажучи про повноцінне реформування національної економіки, яке допомогло б подолати системні проблеми та вийти на нову траєкторію економічного розвитку. Українські урядовці у справі реформування економіки країни недостатньо використовують наявний

науковий потенціал, що ставить питання про додаткові, ефективніші форми співробітництва між вченими та політиками.

Література

1. Ключковська В., Ключковський О. Економічна теорія Джона М. Кейнса як основа розв'язання макроекономічних проблем розвитку України. *Економіка і організація управління*. 2022. №4 (48). С. 61-65. URL: DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2022.4.6> (дата звернення: 05.01.26).
2. Супрун Н. А. Ресурси та механізми повоєнного відновлення Західної Німеччини (1945–1962 рр.). *Історія народного господарства та економічної думки України : збірник наукових праць*. 2022. Вип. 55. С. 39-62. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/5736a57e-bd35-4c44-a4ba-1b56c1db7428> (дата звернення: 05.01.26).
3. Плешакова Н., Лялькін О. Фундаментальні засади «тетчеризму» як основи стійкого економічного зростання. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 43. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-79> (дата звернення: 10.01.26).
4. Скиба М. В. Зародження та розвиток інституціоналізму в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 3. С. 23-37. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://global-national.in.ua/archive/3-2015/06.pdf> (дата звернення: 12.01.26).
5. Cochran, D. et al. (2018). The Great Depression. – M. Downs, ed., in *The American Yawp*, eds. J. Locke and B. Wright, Stanford University Press. URL: <https://www.americanyawp.com/text/23-the-great-depression/> (дата звернення: 14.01.26).
6. Keynes J. M. (1933) An Open Letter to President Roosevelt. URL: <https://la.utexas.edu/users/hcleaver/368/368KeynesOpenLetFDRtable.pdf> (дата звернення: 14.01.26).
7. Keynes J. M. (1938). A Letter to President Roosevelt. URL: <https://www.fdrlibrary.org/documents/356632/390886/smFDR->

Keynes_1938.pdf/e6a5bbc6-db07-4d65-8576-e4ea058c5641 (дата звернення: 14.01.26).

8. John Maynard Keynes. *EBSCO* : site. URL: <https://www.ebsco.com/research-starters/history/john-maynard-keynes> (дата звернення: 14.01.26).

9. Brains Trust. *EBSCO* : site. URL: <https://www.ebsco.com/research-starters/history/brains-trust> (дата звернення: 14.01.26).

10. Alvin H. Hansen. The History of Economic Thought : site. URL: <https://www.hetwebsite.net/het/profiles/hansen.htm> (дата звернення: 18.01.26).

11. Ludwig Erhard. *EBSCO* : site. URL: <https://www.ebsco.com/research-starters/history/ludwig-erhard> (дата звернення: 20.01.26).

12. About Dr. Arthur B. Laffer. *Laffer Center* : site. URL: <https://laffercenter.org/about/arthur-laffer/> (дата звернення: 20.01.26).

13. Vasilev A. (2019). Which Dilemmas of Policy Making under Thatcher and Reagan can be Identified in the Transition Economies of 1990s? *Journal of Applied Economic Sciences*. ASERS, Craiova. Vol. XIV, Iss. 2(64). PP. 531-540. URL: [https://doi.org/10.14505/jaes.v14.2\(64\).21](https://doi.org/10.14505/jaes.v14.2(64).21) (дата звернення: 30.01.26).

14. Плешакова Н., Лялькін О. Фундаментальні засади «тетчеризму» як основи стійкого економічного зростання. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 43. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-79> (дата звернення: 17.01.26).

15. Кораблін С. О. Вашингтонський консенсус: тоді та тепер. *Економіка України*. 2017. № 11. С. 17-32. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2017_11_3 (дата звернення: 31.01.26).

16. *Національний банк України* : сайт. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 01.02.26).

17. Данилишин Б. Економіка України: ключові успіхи та провали року. *Мінфін* : сайт. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2026/01/07/165772530/> (дата звернення: 01.02.26).

18. *Вікіпедія: сайт*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 05.02.26).

19. Звіт ДУ "Інститут економіки та прогнозування України" за 2024 рік. *Інститут економіки та прогнозування : сайт*. URL: <chrome-extension://efaidnbnmnibpcjpcglclefindmkaj/https://ief.org.ua/files/activity/204/zvit2024.pdf> (дата звернення: 05.02.26).

20. *Інститут економічних досліджень та політичних консультацій : сайт*. URL: <https://www.ier.com.ua/> (дата звернення: 05.02.26).

21. *KSE Institute : сайт*. URL: <https://kse.ua/ua/kse-department/kse-institute/> (дата звернення: 05.02.26).

22. Звіт про діяльність Спілки економістів України за 2024. *Спілка економістів України : сайт*. URL: <https://seu.org.ua/uncategorized/shanovni-kolehy-druzi-ta-spivvitchyznyku-pryymit-shchyri-vitannia-z-pryudeshnimyridvom-khrystovym-ta-novym-rokom/> (дата звернення: 05.02.26).

23. *Кабінет міністрів України: сайт*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/> (дата звернення: 10.02.26).

24. Інвестиційний індекс. *Європейська бізнес-асоціація: сайт*. URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analyyka/> (дата звернення: 15.02.26).

References

1. Klochkovs'ka, V. and Klochkovs'kyj, O. (2022), "The economic theory of John M. Keynes as the basis for the representation of the macroeconomic problems of the development of Ukraine", *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, vol. 4 (48), pp. 61-65. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2022.4.6>.

2. Suprun, N. A. (2022), "Resources and mechanisms of post-war reconstruction of West Germany (1945–1962)", *Istoriia narodnoho hospodarstva ta ekonomichnoi dumky Ukrainy : zbirnyk naukovykh prats*, vol. 55, pp. 39-62, available at: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/5736a57e-bd35-4c44-a4ba-1b56c1db7428> (accessed: 05.01.26).

3. Plieshakova, N. and Lial'kin, O. (2022), "The fundamentals of thatcherism as a philosophy of sustainable economic growth", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 43. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-79>.

4. Skyba, M. V. (2015), "The origin and development of institutionalism in Ukraine". *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, [Online], vol. 3, pp. 23-37, available at: <chrome-extension://efaidnbnmnibpcajpcglclefindmkaj/http://global-national.in.ua/archive/3-2015/06.pdf> (accessed: 12.01.26).

5. Cochran, D. (2018), *The Great Depression, in The American Yawp*, Stanford University Press, Stanford, USA, available at: <https://www.americanyawp.com/text/23-the-great-depression/> (accessed: 14.01.26).

6. Keynes, J. M. (1933), "An Open Letter to President Roosevelt", available at: <https://la.utexas.edu/users/hcleaver/368/368KeynesOpenLetFDRtable.pdf> (accessed: 14.01.26).

7. Keynes, J. M. (1938), "A Letter to President Roosevelt", available at: https://www.fdrlibrary.org/documents/356632/390886/smFDR-Keynes_1938.pdf/e6a5bbc6-db07-4d65-8576-e4ea058c5641 (accessed: 14.01.26).

8. The site EBSCO (2023), "John Maynard Keynes", available at: <https://www.ebsco.com/research-starters/history/john-maynard-keynes> (accessed: 14.01.26).

9. The site EBSCO (2022), "Brains Trust", available at: <https://www.ebsco.com/research-starters/history/brains-trust> (accessed: 14.01.26).

10. The site of The History of Economic Thought (2026), "Alvin H. Hansen", available at: <https://www.hetwebsite.net/het/profiles/hansen.htm> (accessed: 18.01.26).

11. The site EBSCO (2023), "Ludwig Erhard", available at: <https://www.ebsco.com/research-starters/history/ludwig-erhard> (accessed: 20.01.26).

12. The site of the Laffer Center (2026), "About Dr. Arthur B. Laffer", available at: <https://laffercenter.org/about/arthur-laffer/> (accessed: 20.01.26).
13. Vasilev, A. (2019), "Which Dilemmas of Policy Making under Thatcher and Reagan can be Identified in the Transition Economies of 1990s?" *Journal of Applied Economic Sciences*, vol. XIV, iss. 2(64), pp. 531-540. [https://doi.org/10.14505/jaes.v14.2\(64\).21](https://doi.org/10.14505/jaes.v14.2(64).21).
14. Plieshakova, N. and Lial'kin, O. (2022), "The fundamentals of thatcherism as a philosophy of sustainable economic growth", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 43. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-79>.
15. Korablin, S. O. (2017), "The Washington Consensus: Then and Now", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 11, pp. 17-32, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2017_11_3 (accessed: 31.01.26).
16. The official site of National Bank of Ukraine (2025), available at: <https://bank.gov.ua/> (accessed: 01.02.26).
17. The site of Minfin (2026), "Ukraine's economy: key successes and failures of the year", available at: <https://minfin.com.ua/ua/2026/01/07/165772530/> (accessed: 01.02.26).
18. The site of Wikipedia (2026), available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (accessed: 05.02.26).
19. The site of the Institute of Economy and Forecasting (2024), "Report of the State Institution "Institute of Economics and Forecasting of Ukraine" for 2024", available at: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ief.org.ua/files/activity/204/zvit2024.pdf> (accessed: 05.02.26).
20. The site of the Institute of economic research and policy consultations (2026), available at: <https://www.ier.com.ua/> (accessed: 05.02.26).
21. The site of KSE Institute (2026), available at: <https://kse.ua/ua/kse-department/kse-institute/> (accessed: 05.02.26).
22. The site of Union of Economists of Ukraine (2025), "Report on the activities of the Union of Economists of Ukraine for 2024", available at:

<https://seu.org.ua/uncategorized/shanovni-kolehy-druzi-ta-spivvitchyznyky-pryymit-shchyri-vitannia-z-pryydeshnimirizdvom-khrystovym-ta-novym-rokom/> (accessed: 05.02.26).

23. The site of Cabinet of Ministers of Ukraine (2026), available at: <https://www.kmu.gov.ua/> (accessed: 10.02.26).

24. The site of European Business-Association (2026), “Investment index”, available at: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analytyka/> (accessed: 15.02.26).

Отримано редакцією журналу / Received: 14.03.26

Прорецензовано / Revised: 17.03.26

Схвалено до друку / Accepted: 20.03.26